

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงเพื่อเตรียมความพร้อม นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาภาษาอังกฤษสู่ชุมชน

วารางคณา ภูศิริภิญโญ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์

อีเมล: varangsipinyo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-based Learning) และระบบพี่เลี้ยง (Coaching) หรือ CCR และ 2) เพื่อพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 4 จำนวน 56 คน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิด CCR ระยะที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในรูปแบบรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) และระยะที่ 3 ระยะการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลข้อมูลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ CCR การวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ 3) แบบสะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ 1) บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา และ 2) บันทึกการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักการ CCR โดยมีค่าเฉลี่ยของแบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 ในรายวิชาการสอนวรรณคดีสำหรับเด็กคิดเป็นร้อยละ 100 และในรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 99 และมีค่าร้อยละที่นักศึกษาสะท้อนคิดต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ว่ามีลักษณะการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิด CCR คิดเป็นร้อยละ 100 ในทุกด้าน 2) นักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชา

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

อังกฤษชั้นปีที่ 4 แสดงออกถึงคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพรูที่พึงประสงค์และสามารถนำหลักการ CCR ไปประยุกต์ใช้ในการสอนได้

คำสำคัญ

จิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง การจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

Developing a Teaching Model Integrated the Concepts of Contemplative Education, Research-based Learning, and Coaching for Preparing Student Teachers, Majoring in English to Community

Varangkana Pusiripinyo

Lecturer of English Program, Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun Thailand

Email: varangsipinyo@gmail.com

Abstract

This research aimed to 1) develop a teaching model which integrates the concepts of contemplative education, research-based learning and coaching (CCR) and 2) to develop student teachers, majoring in English to gain the desired characteristics of student teachers according to the Thai Qualification Framework for Higher Education (TQF). The samples were 56 students, majoring in English, Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University. The research implementation was conducted in 3 phases which were 1) developing a teaching model which integrates the concepts of CCR to design the course specification, 2) using teaching activities based on the course specification in the classroom, and 3) analyzing and evaluating the data collected. The data were collected via quantitative and qualitative instruments. For quantitative instruments, there were 3 questionnaires; 1) the course specification evaluation form; 2) learning reflection of students toward teaching management conducted by the lecturer; and 3) learning reflection of students in terms of self-evaluation. These sets of data were analyzed by the percentage and frequency. For qualitative data collection, there were 2 types of instruments used namely, students' learning logs and the teacher's teaching log. The qualitative data were analyzed by the process of content analysis.

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

The results revealed that; 1) The teaching model was related to the concepts of contemplative education, research-based learning, and coaching for 100% in Teaching Children's Literature Course and 99% in Seminar in Teaching and Learning English Course; 2) students reflected on the teaching activities based on the CCR model that the course contained the CCR concepts for 100% in both Teaching Children's Literature Course and Seminar in Teaching and Learning English Course; 3) students revealed the desired characteristics and were able to apply the CCR concepts in their lesson planning.

Keywords

Contemplative education, Research-based learning, Coaching, Lessons integrated contemplative education

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

ที่มาและความสำคัญ

ในยุคที่กระแสสังคมโลกมีการเคลื่อนไหวรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา การพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาของนานาอารยประเทศจึงเป็นไปอย่างเข้มข้นในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความร่วมมือระหว่างประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศที่ก้าวหน้าใน หลายๆประเทศพุ่งเป้าไปที่การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลตั้งนั้นการศึกษาจึงเป็นส่วน สำคัญในการขับเคลื่อนให้ทรัพยากรบุคคลเพิ่มศักยภาพของตนเองในการนำพาประเทศให้เกิด ความก้าวหน้า ประเทศไทยเองได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการ พัฒนาคนให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบทั้งกายและใจ แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้พบ กับวิกฤติทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ผู้สำเร็จการศึกษาขาดการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574) ปราบกฏการณ์การเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของโลก โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนำมาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายก่อให้เกิดปัญหาทาง อารมณ์และปัญหาสังคมตามมา เด็กนักเรียนหลงเชื่อข้อมูลโดยปราศจากการไตร่ตรอง แม้กระทั่ง ใช้เทคโนโลยีในทางที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งในการช่วย แก้ไขและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพเพื่อการขับเคลื่อนประเทศให้เกิด การพัฒนาอันดีงาม

จากปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกดังกล่าวจึงก่อให้เกิดกระแสความตื่นตัวทางการ ศึกษาในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการผลิตครูและ พัฒนาตามพันธกิจตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในหมวด 1 มาตรา 7 ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 40 แห่งจึงได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาระบบการ วิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่นระหว่างสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัยและ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2558 ดังนั้นจึงเกิดโครงการวิจัยที่เน้น พัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัยซึ่งเป็นผลมาจากแนวคิดของโครงการ วิจัย Teacher Coaching และ โครงการเพาะพันธุ์ปัญญาที่นำโดย รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ์ แล้วนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการผลิตและพัฒนาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จนเกิดเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยโดยบูรณาการ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง โดยความร่วมมือของ ราชภัฏทั่วประเทศ ด้วยความมุ่งหวังที่จะผลิตครูที่ได้รับการพัฒนาหัวใจแห่งความเป็นครู (Heart) มีความองค์ความรู้และเชี่ยวชาญในศาสตร์ตน (Head) และมีทักษะต่างๆที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

(Hand) เพื่อที่ครูเหล่านี้จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างปกติสุข

นอกจากการพัฒนาผู้เรียนในทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 แล้ว ทักษะภาษาอังกฤษนับว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารในโลกปัจจุบัน และเมื่อกล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมและมัธยมศึกษาสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจากผลการทดสอบภาษาอังกฤษระดับชาติพบว่าทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยอยู่ในระดับที่ต่ำอีกทั้งนักเรียนไม่สามารถสื่อสารได้ในชีวิตประจำวัน อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ (ธีรารักษ์ พลายเล็ก, 2554) แม้แต่นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาภาษาอังกฤษเองก็ยังคงขาดทักษะสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษอยู่มากรวมทั้งยังขาดความเข้าใจในการสอนตามแนวคิดการสอนแบบภาษาเพื่อการสื่อสารและขาดกลยุทธ์ในการกระตุ้นให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ การเน้นการพัฒนาให้นักศึกษาครูภาษาอังกฤษให้เข้าใจกระบวนการของการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติจึงเป็นแนวคิดหนึ่งของการพัฒนาวิธีการศึกษาไทยเนื่องจากครูเป็นปัจจัยที่สำคัญในการก้าวเปลี่ยนยุคสมัยของการสอนที่ตอบรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ให้แก่ครู สมัยใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ดังนั้นก่อนออกฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครูนักศึกษาครูควรได้รับการพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพของตนเอง สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและสร้างนักเรียนที่มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุและผล และพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 จึงควรมุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้เรียนที่เป็นผู้รับความรู้ทางเดียว (Passive Learners) ให้เป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Active Learners) และควรพัฒนากระบวนการคิด การตระหนักในตนเองและผู้อื่น และการเรียนรู้โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยซึ่งเป็นหนึ่งในผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงได้เล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวซึ่งประกอบด้วย การมุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นผู้คิดหาคำตอบทางแก้ไขปัญหา และเป็นผู้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามกระบวนการเรียนรู้แบบการใช้การวิจัยเป็นฐาน ผู้เรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสามารถที่จะพัฒนาทักษะทางปัญญาในการวิเคราะห์เชิงลึก วิพากษ์วิจารณ์และมีทักษะอื่นๆ เช่น การทำงานกลุ่ม การบริหารเวลา และการจัดการทรัพยากร การจัดการกับข้อมูล และ ทักษะในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ และ อุปกรณ์ (Entwistle, 2002) การมีจิตที่รู้เท่าทันความคิดตนและเปิดใจรับฟังผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นและมีเมตตา มีคุณธรรมจริยธรรม มีการกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

ต่อคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ ส่งเสริมแนวคิดเรื่องความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อ
ธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมตามหลักจิตตปัญญาศึกษา (ชลลดา ทองทวี และคณะ, 2551: 27)
และระบบพี่เลี้ยงที่มีการลดบทบาทของอาจารย์ผู้สอนจากการเป็นผู้บรรยายมาเป็นโค้ชที่คอย
กระตุ้นให้นักศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง ให้คำปรึกษาแนะนำแหล่งการเรียนรู้ คอยสนับสนุนให้
ผู้เรียนได้คิด ได้ฝึกตัดสินใจ เกิดการพัฒนาทักษะการคิด การรู้จักเลือกใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้
ที่มีเหมาะสมกับผู้เรียน (วัชรมา เล่าเรียนดี, 2556: 292) ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาแนวคิดดังกล่าวและเล็งเห็น
การบูรณาการทั้ง 3 แนวคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 6 ประการ
ของนักศึกษาครุศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะ
ปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข
การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษา
วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษกลุ่มนี้สามารถสร้างเด็กและเยาวชนที่ได้รับการพัฒนาเรื่องการ
ตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการคิดในอนาคต

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุกโดยบูรณาการแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง
2. พัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิด CCR
เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559
ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR เพื่อนำมา
ออกแบบรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) แล้วนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาการสอนวรรณคดี
ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 และรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอน
ภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 และ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 3 หมู่เรียน รวมนักศึกษาทั้งหมด 87 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ในรายวิชาการสอนวรรณคดีสำหรับเด็ก และ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ในรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 2 หมู่เรียนคือ หมู่เรียนที่ 1 และหมู่เรียนที่ 3 รวมนักศึกษาทั้งหมด 56 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR และรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR สร้างขึ้นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน มหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏภาคเหนือ โดยอาจารย์ในแต่ละกลุ่มสาขาวิชาจาก 8 ราชภัฏภาคเหนือได้รวมกลุ่มกันเพื่อออกแบบรูปแบบการจัดการรู้ของกลุ่มผู้สอนภาษา และได้ขึ้นการสอน 4 ชั้นคือขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นฝึก และขั้นสรุป และได้นำเสนอลักษณะรูปแบบที่มีการบูรณาการ CCR ในที่ประชุมเพื่อรับข้อเสนอแนะนำไปปรับใช้ จากนั้นผู้วิจัยจึงประยุกต์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกระบวนการสอนภาษาอังกฤษจนได้รูปแบบของผู้วิจัยเอง และได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR ไปออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของรายละเอียดของรายวิชาการสอนวรรณคดีสำหรับเด็กในภาคการศึกษาที่ 1/59 และรายวิชาสัมมนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาที่ 2/59 และให้นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 5 ท่านเป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องเชิงเนื้อหาและกิจกรรมที่บูรณาการแนวคิด CCR
2. แบบประเมินเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 2 ฉบับ คือ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) โดยให้อาจารย์ที่เป็นนักวิจัยในโครงการจำนวน 5 ท่านรวมทั้งผู้สอนเป็นผู้ประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ หลังจากจบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับเป็นแบบประเมินที่สร้างขึ้นโดยคณะกรรมการฝ่ายวิชาการโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครู

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน มหาวิทยาลัยกลุ่ม
ราชภัฏภาคเหนือซึ่งมีการนำแบบประเมินเข้าที่ประชุมและปรับปรุงจนได้แบบประเมินสำหรับ
นักวิจัยโครงการ

3. เครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย 1) บันทึกการเรียนรู้ (Learning Log) ใช้เก็บข้อมูลระหว่างเรียนซึ่งนักศึกษาจะต้องบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ สะท้อนคิด สะท้อนความรู้สึก
หลังจากเรียนเสร็จแต่ละคาบเรียน 2) บันทึกการสอน (Teaching Log) ผู้วิจัยใช้เก็บข้อมูล
นักศึกษาโดยการสังเกตแล้วจดบันทึก ซึ่งแยกประเด็นการเก็บข้อมูลโดยเน้นแนวคิด CCR ที่ช่วย
พัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูที่พึงประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เชิงผสมผสาน (Mixed Method) มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จนถึง ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา
2559 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

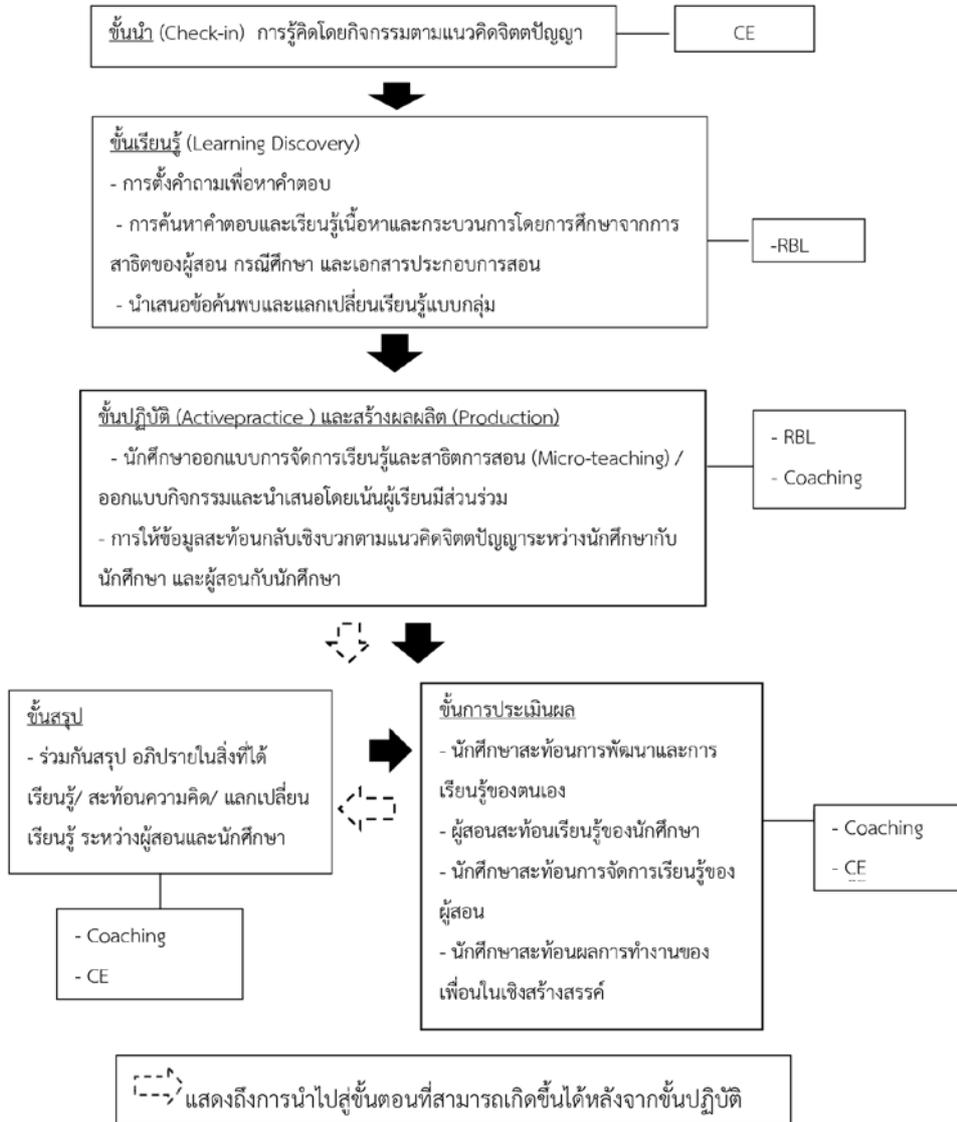
ระยะที่ 1 การสร้างและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน กระบวนการ
จิตตปัญญา ระบบพี่เลี้ยง และเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาาระบบและกระบวนการผลิตและ
พัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน มหาวิทยาลัย
กลุ่มราชภัฏภาคเหนือ และเข้าอบรมกับผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ดังกล่าว

2. ประชุมวิชาการเชิงปฏิบัติการร่วมกับอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือทั้ง 8 แห่ง
โดยอาจารย์ตัวแทนแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีการประชุมกลุ่มสาขาวิชาเดียวกันเพื่อสร้างรูปแบบการ
จัดการเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชาและผู้วิจัยถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาการสอนภาษา เมื่อได้รูปแบบ
ของกลุ่มสาขาแล้วจึงนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุม
วิพากษ์รูปแบบและให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข จนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังนี้

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

ภาพ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงโดยดัดแปลงและประยุกต์ใช้แนวคิดจากขั้นการสอนแบบ PPP (Harmer, 2007: 62) โดยประกอบไปด้วยขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Check-in) ขั้นสอน (Presentation) ขั้นฝึก (Practice) ขั้นผลผลิต (Production) ขั้นสรุป (Wrap-up) และบูรณาการกับแนวคิด CCR โดยเน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (McKinney, 2008)

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

3. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) โดยมีการสร้างกรอบกำหนดเนื้อหาวิชาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR คำอธิบายรายวิชา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6 ประการของนักศึกษาวิชาชีพครู ก่อนนำไปสร้างรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) เพื่อใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอนในภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 รายวิชา คือ 1) รายวิชาวิธีสอนวรรณคดีสำหรับเด็ก สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 และ 2) รายวิชาสัมมนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ สอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

4. นำแบบประเมินในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการประชุมเครือข่ายการเรียนรู้ของ 8 ราชภัฏภาคเหนือ ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน ทั้งนี้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการของโครงการดังกล่าวได้ออกแบบประเมินเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณทั้งหมด 2 ชุด คือ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ และผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ บันทึกการเรียนรู้อ และบันทึกการสอนของผู้สอน

5. นำแบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ให้อาจารย์ที่อยู่โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน มหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏภาคเหนือ จำนวน 5 คน เป็นผู้ทำแบบประเมิน โดยประเมินจากการพิจารณารายละเอียดรายวิชาที่ผู้วิจัยสอน (มคอ.3)

ระยะที่ 2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ CCR ไปใช้ทดลอง

นำกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ. 3) ไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 56 คน จำนวน 2 หมู่เรียน ซึ่งการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในใน มคอ.3 ของแต่ละรายวิชา โดยระหว่างเรียนในแต่ละบทเรียนนักศึกษาจะต้องสะท้อนคิดผ่านการเขียนบันทึกการเรียนรู้อ และผู้สอนจะบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านแบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ และเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละรายวิชาจะต้องทำแบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และสรุปผล

นำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปสรุปและอภิปรายผล

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บจากแบบสอบถาม 2 ชุด คือ 1) แบบประเมินรายละเอียดของรายวิชา มคอ.3 2) แบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์

ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นการสะท้อนคิดออกเป็นหมวดหมู่ และนำมาตีความ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction Analysis)

ผลการวิจัย

1. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินรายละเอียดรายวิชา มคอ.3

1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ 1) มีการกำหนดจุดประสงค์ตาม curriculum mapping คิดเป็นร้อยละ 100 ในรายวิชาวิธีสอนวรรณคดีสำหรับเด็ก และคิดเป็นร้อยละ 99 ในรายวิชา สัมมนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 2) มีการกำหนดจุดประสงค์บูรณาการการแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐานครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 100 ในทั้งสองรายวิชา

1.2 ด้านการออกแบบการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับแนวคิด CCR คิดเป็น ร้อยละ 100 ในทั้ง 2 รายวิชา โดยมีประเด็นวิเคราะห์ดังนี้ 1) มีกิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียน แบบใดแบบหนึ่งในลักษณะ Active Learning 2) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติจริง 3) มีการใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในชั้นเรียนผ่านการสะท้อนคิด (reflection) 5) มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นครู 6) มีการใช้ คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน 7) มีกิจกรรมการสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ 8) มีกิจกรรม สรุปความรู้จากการเรียนรู้สาระรายวิชา

1.3 ด้านการวัดและการประเมิน มีความสอดคล้องกับแนวคิด CCR คิดเป็นร้อยละ 100 ในทั้ง 2 รายวิชา โดยมีประเด็นวิเคราะห์ดังนี้ 1) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (เช่น ให้ผู้เรียน ประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้นเรียน และประเมินโดยผู้สอน) 2) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (เช่น ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้นเรียน และประเมินโดยผู้สอน) 3) มี การประเมินกระบวนการเรียนรู้ 4) มีการประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการ เรียนรู้ของผู้เรียน 5) มีการประเมินผลผลิต/ชิ้นงานที่เป็นผลจากการเรียนรู้ 6) มีการประเมินให้ ผู้เรียนรู้วิธีการพัฒนาตนเอง

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

1.4 ด้านการใช้ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับแนวคิด CCR คิดเป็นร้อยละ 100 ในทั้ง 2 รายวิชา โดยมีประเด็นวิเคราะห์ดังนี้ 1) มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 2) มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน 3) มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล 4) มีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างเสริมความรู้ด้วยตนเอง

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาจำนวน 56 คน ต่อการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ในรายวิชาวิธีการสอนวรรณคดีภาษาอังกฤษสำหรับเด็ก และรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ แบ่งเป็นประเด็นดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดจุดประสงค์ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีประเด็นวิเคราะห์ดังนี้ 1) ผู้สอนมีการแจ้งประเด็นที่จะประเมินและเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาอย่างชัดเจนก่อนเรียน

2.2 ด้านการออกแบบการเรียนการสอนผู้สอนมีประเด็นครบทุกด้านตามข้อคำถามคิดเป็นร้อยละ 100 ตามประเด็นดังนี้ 1) ผู้สอนมีกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเรียน 2) ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกรลงมือปฏิบัติจริง 3) ผู้สอนมีการใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านการสะท้อนคิด 5) ผู้สอนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาอยากเป็นครูที่ดีผู้สอนมีการใช้คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน 6) ผู้สอนมีกิจกรรมการสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ 7) ผู้สอนมีกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปความรู้จากการเรียนรู้สาระรายวิชาด้วยตนเอง

2.3 ด้านการวัดผลประเมินผลผู้สอนมีประเด็นครบทุกด้านตามข้อคำถามคิดเป็นร้อยละ 100 ตามประเด็นดังนี้ 1) ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและ/หรือประเมินโดยเพื่อน ร่วมกับประเมินโดยผู้สอน 2) ผู้สอนมีการประเมินกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา 3) มีการประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) ผู้สอนมีการสะท้อนให้ผู้เรียนรู้วิธีการพัฒนาตนเอง

2.4 ด้านการใช้ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ผู้สอนได้รับการประเมินว่ามีประเด็นครบทุกด้านตามข้อคำถามคิดเป็นร้อยละ 100 ตามประเด็นดังนี้ 1) ผู้สอนมีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 2) ผู้สอนมีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา 3) ผู้สอนมีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลของนักศึกษา 4) ผู้สอนมีการใช้สื่อ/ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของนักศึกษา

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

3. สรุปผลการวิเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา

3.1 ผลที่เกิดจากการเรียนรู้โดยแนวคิดจิตตปัญญา

3.1.1 เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจตนเองและผู้อื่น นักศึกษาสะท้อนคิดว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเช่น การสะท้อนคิด การฟังอย่างใคร่ครวญ ฟ้อนพักตระหนักรู้ ช่วยให้นักศึกษารับฟังเพื่อนมากขึ้น เวลาทำงานกลุ่มจะฟังจนจบโดยไม่ขัดเพื่อน และมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น ในตอนช่วงแรกของการเรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษานักศึกษารู้สึกเหนื่อยและกังวลใจเพราะต้องทำกิจกรรมตลอดเวลา และต้องแบ่งปันเรื่องราว แสดงความคิดเห็น แต่เมื่อเรียนไปเรื่อยๆกลับชอบทำกิจกรรมเหล่านี้เพราะทำให้คิดคล่องขึ้น ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ และความคิดของเพื่อนรวมถึงอาจารย์ผู้สอน และเกิดความเข้าใจประโยชน์ของกระบวนการสอนแบบจิตตปัญญา

3.1.2 รู้จักมีความอดทนอดกลั้น นักศึกษาสะท้อนผ่านงานเขียนว่า กิจกรรมสะท้อนคิดทำให้เข้าใจเพื่อนมากขึ้น บางครั้งรู้สึกโกรธที่เพื่อนไม่ช่วยทำงาน แต่เมื่อได้ทำกิจกรรมการฟังอย่างใคร่ครวญโดยให้เพื่อนเล่าถึงปัญหาในการทำงานกลุ่มจึงเข้าใจเพื่อนมากขึ้น และจะพยายามสื่อสารในการทำงานและหาข้อตกลงร่วมกันในการทำงาน นอกจากนี้ยังรู้จักควบคุมอารมณ์มากขึ้นเพราะบางครั้งเวลาทำกิจกรรมการสะท้อนผลการทำงานของแต่ละกลุ่ม บางครั้งโกรธที่เพื่อนวิจารณ์งานของตนเอง แต่เมื่อพิจารณาเหตุและผลก็ทำให้เข้าใจได้ว่าเราสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้จากการสะท้อนคิดของคนอื่น

3.1.3 กล้าเผชิญหน้าความกลัว นักศึกษาสะท้อนว่ารายวิชานี้มีการฝึกปฏิบัติเป็นหลักและมีการนำเสนองาน ซึ่งเมื่อก่อนนักศึกษาไม่มั่นใจในตนเอง กลัวการพูดต่อหน้าที่ชุมชน แต่กิจกรรม check-in ตามแนวคิดจิตตปัญญาช่วยให้นักศึกษารู้จักพิจารณาอารมณ์ตนเอง และช่วยกันสร้างบรรยากาศที่ส่งพลังด้านบวกทำให้นักศึกษาเริ่มกล้าที่จะพูด กล้าที่จะนำเสนอมากขึ้น

3.1.4 มีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นครู นักศึกษาสะท้อนว่าครูต้องมีความเสียสละ และมีความยุติธรรม เข้าใจผู้เรียน และควรจัดการเรียนรู้โดยแทรกแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านหลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรัก ความเมตตา หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ หลักการเผชิญความจริง หลักความต่อเนื่อง หลักความมุ่งมั่น และหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อฝึกการตระหนักในการกระทำของตนเองและเรียนรู้จากการสังสมประสบการณ์และการสะท้อนคิด

นักศึกษาคคนที่ 1 “ กิจกรรมการเลือกบัตรคำแสดงข้อดีและข้อเสียของตนเองอย่างละ 3 ใบโดยเรียงจากคำที่แสดงถึงตัวเรามากที่สุดในข้อดีและข้อเสีย ดิฉันเลือกข้อดีที่ตรงกับดิฉันมากที่สุดคือ ใจกว้าง และข้อเสียคือเป็นคนขาดความมั่นใจ จากนั้นได้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องทำให้รู้

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

ว่าเพื่อนมีข้อดีข้อเสียอย่างไรและเกิดความเข้าใจว่าทุกคนย่อมมีข้อดีและเสียแต่จะทำอย่างไรให้สามารถอยู่กับผู้อื่นอย่างมีความสุขนี่คือสิ่งสำคัญ กิจกรรมเน้นการฟังอย่างใคร่ครวญโดยถ้าเพื่อนพูดห้ามใครพูดแทรก ซึ่งทำได้ยากมากค่ะการที่จะเป็นผู้ฟังเฉยๆ จากกิจกรรมนี้ดิฉันเข้าใจเพื่อนมากขึ้นและจะพยายามไม่ตัดสินเพื่อนโดยไม่ได้คิดให้ดีกว่าก่อนค่ะ”

3.2 ผลที่เกิดจากการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

3.2.1 พัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาสะท้อนว่าได้ฝึกการออกแบบการเรียนรู้ในหัวข้อสัมมนาเช่น การใช้กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ และนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่ม และได้มีการสาธิตการสอนแบบกลุ่ม และได้มีการให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวกทำให้นักศึกษามองเห็นภาพการสร้างขึ้นเรียนให้เป็นแบบ Active Learning โดยใช้คำถาม กิจกรรม หรือโครงการเล็กๆ ให้นักเรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเองและฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษและทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ ซึ่งนักศึกษาส่วนมากเขียนสะท้อนว่า จะใช้คำถามในการสอนให้มากขึ้นและให้นักเรียนได้หาข้อมูลเพื่อหาคำตอบ และผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อ ประเด็นการเรียนรู้ กิจกรรม และรูปภาพที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้นักศึกษาได้สะท้อนคิดว่าควรให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดเช่นสะท้อนการทำงานของตนเองหรือกลุ่มของตนเองว่ามีการร่วมมือกันอย่างไร และเมื่อเรียนเสร็จควรให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นในสิ่งที่เรียนและข้อคิดที่ได้ร่วมกัน

3.2.2 พัฒนาด้านทักษะการคิด นักศึกษาสะท้อนว่า การจัดการเรียนรู้แบบ CCR เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยช่วยกันตั้งคำถามและหาคำตอบ มีการอภิปรายระหว่างกลุ่มในข้อค้นพบ ซึ่งทำให้เข้าใจในเนื้อหาและจดจำได้ดีกว่าการฟังบรรยาย การได้ดูตัวอย่างกรณีศึกษาของการสอนภาษาโดยใช้นิทาน การวิเคราะห์ประโยชน์ของวรรณคดีสำหรับเด็ก การฝึกปฏิบัติการสอนโดยใช้วรรณคดีสำหรับเด็ก การฝึกวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับเด็กช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษ ฝึกการคิดวิเคราะห์เนื้อหา คิดสร้างสรรค์เพื่อออกแบบบทเรียน การคิดแก้ปัญหาในการทำงาน และการคิดประยุกต์เนื้อหาที่ได้เรียนสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และทักษะการคิดของนักเรียน

นักศึกษาคนที่ 2 “การนำหลักการของการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ดิฉันคิดว่าเราสามารถทำได้โดยการให้เด็กๆ ในห้องช่วยกันตั้งคำถามก่อนเรียน และช่วยกันหาคำตอบ หรือการที่ครูถามคำถามเพื่อให้นักเรียนได้ตอบแสดงความคิดเห็น หรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติแล้วให้สรุปประเด็นการเรียนรู้โดยเป็นความคิดของนักเรียนเรียนเอง”

3.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านแนวคิดระบบพี่เลี้ยง

นักศึกษาได้เขียนบอกเล่าจากการสังเกตอาจารย์ผู้สอนและได้สะท้อนถึงลักษณะครู

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

ที่สอดคล้องกับแนวคิดของการเป็นครูที่ปรึกษา ครูผู้ชี้แนะเช่น สอนโดยเน้นให้ผู้เรียนคิดด้วยตนเอง โดยที่ครูใช้คำถามหรือกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกการตัดสินใจ โดยให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลด้วยตนเองโดยครูใช้คำถามตรวจสอบความเข้าใจ และให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้นำภาษาอังกฤษไปใช้ในสถานการณ์ที่กำหนด หรือให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยชี้แนะแนวทางโดยไม่สั่งให้ทำ ครูที่เป็นโค้ชเป็นครูที่ช่วยเสนอความคิดเป็นแนวทางให้ผู้เรียนต่อยอด หรือตัดสินใจด้วยตนเอง

นักศึกษาค้นที่ 3 “การที่ผู้เรียนจะเป็น Active Learners ครูจะต้องเป็นผู้กระตุ้น คอยชี้แนะ และหาวิธีดึงความสามารถของผู้เรียนออกมา มีกลวิธีในการแนะนำให้ผู้เรียนได้รู้จักการศึกษาด้วยตนเอง ครู Coach นักเรียน Learn by Doing”

4. ผลจากบันทึกการสอน ผู้สอนได้บันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียนและพบลักษณะของผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อ จิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ทักษะการคิด ซึ่งผู้สอนพบว่านักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นผ่านกิจกรรมในเรื่องของความเป็นครูว่า ครูคือผู้เสียสละ และอดทนในการอบรมปลูกฝังเด็กให้เป็นคนดี และมีความรู้ ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ ครูยุคใหม่จะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ทักษะชีวิต และเป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ครูจะต้องไม่ถือตัว ไม่ตั้งตนเป็นใหญ่ มีความเมตตาต่อศิษย์ นอกจากนี้ครูต้องทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะต่างๆ

2) ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ และเทคนิคการสอน

การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นผู้รวบรวมองค์ความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น Think-pair-share การทำแผนผังมโนทัศน์ การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อ การให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวก เป็นต้น และพบว่านักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาการสอนวรรณคดีสำหรับเด็ก และสัมมนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เช่น สามารถอธิบายคำนิยาม แนวคิด และหลักการที่ได้เรียนรู้ และสามารถระบุเทคนิคและวิธีการสอน ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และออกแบบกิจกรรมการสอนที่ช่วยฝึกทักษะต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ อาทิ เช่น วิธีการสอนแบบ Active Learning โดยบูรณาการแนวคิด CCR การออกแบบสื่อการสอน วิธีการสอนอ่านแบบโดยใช้

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

กิจกรรม ใช้เกม ใช้เพลง ใช้นิทาน เป็นต้น และจากการสังเกตการณ์จัดสัมมนาของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาได้ฝึกการหาข้อมูลเนื้อหาที่จะจัดสัมมนาจากเว็บไซต์ และรวบรวมหัวข้อ วิเคราะห์เนื้อหา เพื่อที่จะคัดเนื้อหาการจัดสัมมนาให้เพื่อนในชั้นเรียน และนักศึกษารุ่นน้อง ภายใต้การให้คำแนะนำ ของอาจารย์ผู้สอน ในระหว่างจัดสัมมนาพบว่านักศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหา สัมมนาของตนเองได้ถึงแม้จะมีปัญหาในเรื่องของการเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งด้วยข้อจำกัดของ การใช้ภาษาอังกฤษ เนื่องจากเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่นักศึกษาสามารถตอบคำถามได้ และสรุปประเด็นเนื้อหาแนวคิดของประเด็นการสัมมนาได้ นอกจากนี้ นักศึกษาสามารถออกแบบ กิจกรรมการจัดสัมมนาโดยบูรณาการแนวคิด CCR ได้ โดยไม่เน้นการบรรยาย เช่น กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน “กระจกเงา” กิจกรรม Think-pair-share เพื่อให้ผู้เรียนคิดและแลกเปลี่ยนความคิด การใช้คำถามถามผู้เข้าร่วมสัมมนา เป็นต้น

3) ทักษะทางปัญญา

นักศึกษาแสดงออกถึงการแก้ปัญหาการทำงานกลุ่ม การสะท้อนคิดในวิธีการสอนของตนเองและของเพื่อนร่วมชั้น สามารถตอบคำถามของผู้สอนได้ว่าทำไมจึงเลือกหัวข้อที่จะศึกษา ควรจัดกิจกรรมอย่างไรที่ไม่ใช้การบรรยาย และเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ได้สะท้อนคิด ได้ลงมือปฏิบัติ และจะใช้สื่ออะไร จะควบคุมเวลาอย่างไรให้กิจกรรมลื่นไหล และทุกครั้งหลังการฝึกสอน แบบจุลภาค การนำเสนอกิจกรรม การจัดสัมมนา อาจารย์ผู้สอนได้ให้นักศึกษาสะท้อนการทำงานของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ของการนำเสนอ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงาน และให้บอกเล่าความรู้สึกของการทำงานร่วมกับเพื่อน ซึ่งนักศึกษสามารถวิเคราะห์การทำงานของตนเองได้ นอกจากนี้ผู้สอนได้สังเกตเห็นการช่วยเหลือกันของนักศึกษาในกลุ่ม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเช่น เวลาในการทำกิจกรรมไม่พอ นักศึกษาก็สามารถปรับกิจกรรมให้กระชับขึ้นได้ นอกจากนี้ นักศึกษา ยังสามารถสรุปประเด็นเวลาที่มีกิจกรรมการอภิปรายในหัวข้อที่กำลังสัมมนาได้ นักศึกษาส่วนใหญ่อีกลายมือแสดงความคิดเห็นมากขึ้นเรื่อยๆจนจบภาคการศึกษาพบว่านักศึกษามีความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิด มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบสื่อการสอน โดยที่สามารถยกหลักการ แนวคิด ทฤษฎีมาสนับสนุนความคิดของตนเองได้

4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ผู้สอนได้เน้นกระบวนการทำงานกลุ่มในชั้นเรียน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ออกแบบ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มในช่วงแรกของการจัดการเรียนการสอน นักศึกษามีข้อขัดแย้งทางความคิด ไม่ค่อยช่วยเหลือเพื่อนทำงานกลุ่ม แต่เมื่อได้ฝึกกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาและ ฝึกสะท้อนการทำงานของตนเองจึงเริ่มเปิดใจมากขึ้น และในรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษนักศึกษาต้องทำโครงการจัดสัมมนาให้แก่น้อง ซึ่งข้อสังเกตของผู้สอนพบว่า

ในการจัดสัมมนาในกลุ่มย่อยในชั้นเรียน นักศึกษามีการประชุมวางแผนการทำงานและช่วยกันระดมสมองได้เป็นอย่างดี เนื่องจากจะต้องช่วยกันจัดทำข้อเสนอโครงการ โดยอาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาและอนุมัติโครงการ นักศึกษาแบ่งหน้าที่การทำงานได้เป็นอย่างดี จากการสังเกตผู้สอนเห็นความตั้งใจในการทำงานของนักศึกษา และนักศึกษามักจะมาปรึกษาก่อนจัดสัมมนาจริง และถามข้อคิดเห็นเพื่อป้องกันการผิดพลาดของการดำเนินงานให้น้อยที่สุด ปัญหาที่ผู้สอนสังเกตเห็นส่วนใหญ่คือเรื่องของข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการทำงานกลุ่ม เช่นการไม่ไว้วางใจให้เพื่อนทำงาน อาจแบ่งงานให้นักศึกษาที่มีผลการเรียนอ่อนน้อยเกินไป และการขาดความมั่นใจในการนำการอภิปราย โดยเฉพาะการเรียนการสอนของรายวิชาในช่วงแรก ในช่วงหลังผู้สอนได้สังเกตเห็นแนวโน้มที่ดีขึ้น นักศึกษาที่เมื่อก่อนนั่งเรียนอย่างเงียบๆ กล้าแบ่งปันความคิดเวลาจัดกิจกรรม นักศึกษาในชั้นเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น ในการจัดโครงการสัมมนาให้กับนักศึกษารุ่นน้อง พบว่านักศึกษามีการติดต่อประสานงานดี และแบ่งหน้าที่กันเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายรับผิดชอบงานของตนเอง ได้ดีทำให้งานสัมมนาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถึงแม้จะมีปัญหาความขัดแย้งทางความคิดแต่นักศึกษาก็สามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้

5) ทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

นักศึกษาได้ฝึกการนำเสนองานการจัดการเรียนรู้และการจัดสัมมนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการทำงานเน้นการทำงานเป็นกลุ่มทำให้นักศึกษาต้องฝึกติดต่อประสานงานการระหว่างเพื่อนในกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้ฝึกการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการจัดการเรียนรู้และการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักศึกษาได้ฝึกการประสานงาน การประชาสัมพันธ์โครงการให้ผู้เข้าอบรมรับทราบ การประสานงานมีความล่าช้าไปบ้างแต่ก็ไม่ได้ออกให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมา ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นักศึกษาแสดงให้เห็นถึงการคัดเลือกเนื้อหา และสื่อวิดีโอคลิปที่ช่วยกระตุ้นการคิดของผู้เข้าร่วมสัมมนา สามารถใช้สื่อได้สอดคล้องกับเนื้อหาเช่น สัมมนาเรื่อง growth mindset นักศึกษาใช้วิดีโอคลิปให้เห็นถึงความตั้งใจของบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายแต่กลับไม่ยอมแพ้จนกระทั่งได้ทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ให้กับคนอื่น ซึ่งทำให้การสัมมนามีพลังและผู้เข้าร่วมต่างพากันสะท้อนคิด และจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ไปสู่ความสำเร็จ

6) ทักษะในการจัดการเรียนรู้

ในรายวิชาการสอนวรรณคดีสำหรับเด็ก ผู้สอนสังเกตเห็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการสาธิตการสอนของนักศึกษาที่สะท้อนการประยุกต์ใช้แนวคิด CCR เช่นการใช้สื่อผสมผสานกับการตั้งคำถามกระตุ้นคิด การใช้นิทานพื้นบ้านในการสอนให้นักเรียนรู้จักเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น และครูทำหน้าที่เป็นโค้ชให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในการเรียนภาษา ในรายวิชาการจัดสัมมนานักศึกษาต้องออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจะต้องมี

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

สื่อที่ช่วยกระตุ้นการทำกิจกรรม เนื้อหาที่จัดสรรนามีทั้งเรื่องของการจัดการเรียนรู้เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการศาสตร์อื่น วิธีการสอนอ่านแบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน การออกแบบสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เป็นต้น และในแต่ละหัวข้อ นักศึกษากลุ่มที่รับผิดชอบ จะต้องออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าสัมมนาได้ฝึกกระบวนการคิด กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การสะท้อนคิด และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนพบว่า นักศึกษาสามารถบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยงได้ โดยนักศึกษาจะกำหนดกิจกรรม Check-in ในการนำเข้าสู่บทเรียน และก่อนเข้าสู่บทเรียนจะใช้รูปภาพและคำถามในการกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียน และให้นักเรียนคาดเดาในเนื้อหาที่จะเรียน จากนั้นในชั้นสอนจะเน้นการให้ตัวอย่างและให้นักเรียนได้วิเคราะห์ตัวอย่างจากนั้น ให้สรุปองค์ความรู้ก่อนทำกิจกรรมกลุ่ม ชั้นสรุปนักเรียนจะสะท้อนคิดในสิ่งที่เรียน

ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ออกแบบโดยนักศึกษา

Topic: Fast Food

Pre-reading

1. Use a brain-gym activity called “where is healthy food and fast food?” (CE).
2. Show the picture of fast food and get students to answer what fast food they can see (RBL).
3. Get students to list the ingredients of each fast food (RBL).

While-reading

1. Students brainstorm on what they know about the fast food dishes and advantages and disadvantages of the dishes in the reading text (RBL).
2. Students read the reading text with their teammates and helps the team to find out the advantages and disadvantage about the food, according to the reading text and complete or change their brainstorming from the earlier task (RBL).
3. The teacher supports students and guide them how to find the key concepts. (Coaching).
4. Students in each team present their ideas about the disadvantage and advantages of the dishes they discover and present the ideas they get from the reading text.

Post-reading

1. Students design a menu for their fast food restaurant by changing the bad fast food to healthy fast food.
2. Students reflect their work with the teacher (CE).

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง ผู้สอนได้มีกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาก่อนสอนคือขั้น Check-in เพื่อเตรียมความพร้อม สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนจิตตปัญญาขั้น ขั้นตระหนักรู้ (Awareness) เป็นขั้นใช้สติใคร่ครวญตั้งสมาธิให้จิตสงบนิ่งและคิดใคร่ครวญสิ่งที่จะศึกษา คำนึงถึงความสำคัญ ความจำเป็นหรือประโยชน์ในทางบวก เช่นกิจกรรมผ่อนคลายตระหนักรู้ การคิดใคร่ครวญจากการฟังเพลง ดูรูปภาพกระตุ้นการคิด การเล่นเกมฝึกสมาธิ เป็นต้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเน้นการทำงานกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด มีกิจกรรมส่งเสริมความเป็นครู สอดคล้องกับหลักปรัชญาพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา (ประเวศ วัชชี, 2554) ที่กล่าวไว้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่ใช่การสอน แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดการเรียนรู้และใช้ศักยภาพจากภายใน การเชื่อมโยงการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปสู่สรรพสิ่งต่างๆ เกิดความเป็นชุมชนการเรียนรู้ นอกจากนี้การออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเน้นการใช้คำถามซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2555) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องเป็นบทบาทเป็นผู้ไม่บอกสาระความรู้แก่เด็กดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันครูจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกได้คิด เรียนรู้ หากคำตอบด้วยตนเองผ่านประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ ในด้านการวัดผลประเมินผลจากการประเมิน มคอ.3 ของทั้ง 2 รายวิชาพบว่า มีการประเมินแบบมีส่วนร่วมโดยมีการประเมินที่หลากหลายและมีการประเมินโดยผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินเพื่อน และครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน มีการสะท้อนการทำงานเชิงบวก โดยประเมินจากการสังเกต การประเมินตามสภาพจริง ประเมินจากผลงาน และมีการอภิปรายเพื่อประเมินการเรียนรู้ในขั้นสรุป และผู้เรียนได้มีโอกาสเสนอแนวทางในการปรับปรุงตนเองผ่านกิจกรรมการสะท้อนคิด ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ 1) มีความสามารถในการสังเกต 2) มีความสามารถในการถาม 3) มีความสามารถในการแสวงหาคำตอบ และ 4) มีความสามารถในการตอบ หรือความสามารถทางภาษาในการสื่อสารข้อเท็จจริงให้ผู้อื่นทราบ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

(สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน, 2549)

2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ CCR พบว่านักศึกษาสะท้อนพฤติกรรมที่ครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า สะท้อนถึงด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เด่นชัดคือ ด้านความเสียสละ นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นผ่านกิจกรรมสะท้อนคิดในเรื่องของความเป็นครูว่า ครูคือผู้เสียสละมีความเมตตากรุณา และต้องมีความอดทนในการอบรม เป็นตัวอย่างที่ดี ปลุกฝังนักเรียนให้เป็นคนดี และมีความรู้ จากกิจกรรม Check-in และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เน้นแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเช่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง สนุกทริยสนทนา การสะท้อนคิด ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการฝึกความคิดและจิตใจมากขึ้น จนกระทั่งเกิดความรู้สึกเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มีภาพสะท้อนของตนเองในฐานะครูว่าควรมีความเสียสละ อดทน เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน ดังที่ ประเวศ วะสี (2549) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติโดยกิจกรรมการฝึกจิต เช่นการทำงานศิลปะ การเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม สนุกทริยสนทนา การเรียนรู้จากธรรมชาติ และจิตตภาวนา จะช่วยให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น

2) ด้านความรู้ นักศึกษาแสดงถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหารายวิชาโดยการสรุปประเด็นและให้คำนิยามตามความเข้าใจของตนเองได้ สามารถอธิบาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีต่างๆ การใช้วรรณคดีสำหรับเด็กในการสอนเช่นการใช้เพลง การใช้นิทานเป็นต้น นักศึกษาสะท้อนว่า การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาการสอนวรรณคดีภาษาอังกฤษสำหรับเด็ก เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยช่วยกันตั้งคำถามและหาคำตอบ มีการอภิปรายระหว่างกลุ่มในข้อค้นพบ ซึ่งทำให้เข้าใจเนื้อหาและจดจำได้ดีกว่าการฟังบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากคำถามและการค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานมีพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยวิธีการสืบเสาะ (Inquiry Method) ที่เน้นให้ผู้เรียนสงสัย → สืบสวน → ทดลอง → ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (ปทีป เมธาวุฒิ, 2547)

ในรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ มุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นผู้รวบรวมองค์ความรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกันในห้องเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น Think-pair-share การทำแผนผังมโนทัศน์ การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อ การให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวก เป็นต้น เนื้อหาที่สัมมนาล้วนแต่เกี่ยวกับการศึกษา การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเช่น ทักษะการคิด วิธีการสอนแบบกระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก การออกแบบสื่อการสอน วิธีการสอนอ่านแบบโดยใช้กิจกรรม นอกจากนี้ นักศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็นและ

ตอบคำถามโดยมีการใช้เหตุผลและหลักการที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของหัวข้อสัมมนาเช่นการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งให้เห็นถึงองค์ความรู้ของผู้เรียนที่เกิดความเข้าใจในเนื้อหาจากการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการฟังครูบรรยายเนื้อหาในเอกสารแล้วให้ผู้เรียนทำข้อสอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลัดดา ภูเกียรติ (2552: 142) ที่กล่าวไว้ว่า การสอนต้องให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียนมากกว่าตัวเนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาวิชาสำเร็จรูปและต้องเน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

3) ทักษะทางปัญญา แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการสอนวรรณคดีสำหรับเด็ก และรายวิชาสัมมนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเน้นการลงมือปฏิบัติและมีการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง จึงเน้นการจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ กิจกรรมที่ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) ตามแนวคิดจิตตปัญญา การให้นักศึกษาได้เป็นผู้ตั้งคำถาม และหาคำตอบ จากนั้นนำมาอภิปรายผล และนำเสนอเป็นกลุ่ม อาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและตั้งคำถามกระตุ้นการคิด และให้ผู้เรียนบอกจุดแข็ง และจุดอ่อนของการทำงานของกลุ่มตนเอง และหาแนวทางการปรับปรุง นักศึกษาสามารถวิเคราะห์การสะท้อนของตนได้ และยังสามารถวิเคราะห์การสอนของเพื่อนกลุ่มอื่นๆ ได้ โดยให้แต่ละกลุ่มบอกสิ่งที่ชอบในการนำเสนองานของเพื่อน และอยากเห็นอะไรเพิ่มเติม จึงทำให้การสะท้อนคิดเป็นเชิงบวกและเป็นการฝึกให้ผู้เรียนคิดก่อนพูดและใช้เหตุผลในการวิเคราะห์วิจารณ์ สอดคล้องกับชลลดา ทองทวีและคณะ (2551) ที่ได้สังเคราะห์และสรุปแนวคิดของหลักจิตตปัญญาศึกษาว่าคือการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์ตรงของการเรียนรู้ การรับฟังอย่างลึกซึ้งและการเรียนรู้ด้วยใจที่เปิดกว้าง การเรียนรู้ที่จะสัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นอย่างจริงใจและอ่อนน้อม การเคารพศักยภาพแห่งการเรียนรู้ของทุกคนอย่างไร้อคติ การน้อมสว่ใจอย่างใคร่ครวญ

4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากที่มีปัญหาเรื่องไม่ช่วยกันทำงานในกลุ่มเมื่อผ่านการทำกิจกรรมสะท้อนคิดเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยผู้สอนได้ให้นักศึกษาทุกกลุ่มสะท้อนการทำงานของกลุ่มว่าใครทำหน้าที่อะไร และประทับใจเพื่อนในกลุ่มคนใด จึงทำให้นักศึกษาเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรม มีความรับผิดชอบมากขึ้นและส่งงานผู้สอนได้ทันกำหนด อาจเนื่องมาจากการที่ได้วิเคราะห์การทำงานของตนเองและเพื่อนทำให้เกิดความรู้สึกเกรงใจและอยากให้เพื่อนยอมรับจึงทำให้เริ่มปรับพฤติกรรมดังที่ เมซิโรว์ (Mezirow, 2003) ได้กล่าวถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผลว่าหากผู้เรียนสามารถใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจักษณ์ญาณ (Critical self-Reflective) และการตัดสินใจอย่างใคร่ครวญ (Reflective Judgment)

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

จะทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผู้สอนได้นั้นกระบวนการทำงานกลุ่มในชั้นเรียน ในแต่ละกิจกรรมนักศึกษาต้องฝึกการประจุมวางแผนการทำงานและช่วยกันระดมสมอง นักศึกษาได้ฝึกการคิดโดยใช้กระบวนการสืบเสาะ การวางแผนงาน การวิเคราะห์ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นซึ่งทำให้นักศึกษามีโอกาสได้ฝึกทักษะการคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกปฏิบัติการทำงานในสถานการณ์จริง สังเกตได้ว่านักศึกษากลายเป็นผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นมากขึ้น และมีความกระหายใคร่รู้กับการที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

5) ด้านทักษะคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านการสื่อสารนั้นจะเห็นได้จากการใช้กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเช่น การฟังอย่างลึกซึ้ง การคิดใคร่ครวญ การสะท้อนคิด เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกการคิด และฝึกจิตใจให้ลดความเป็นอัตตาของตนเองลงและรับฟังผู้อื่นมากขึ้น นำประเด็นปัญหาหรือข้อค้นพบมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบโดยใช้หลักการของเหตุและผลมากขึ้น จึงทำให้การสื่อสารของนักศึกษาโดยเฉพาะในการทำงานสื่อสารกับผู้อื่นลดข้อขัดแย้งลง และนักศึกษาควบคุมอารมณ์ได้มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินา ปัญญาพินิจนุกร และคณะ (2555) ที่ได้นำเสนอผลของการนำหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปพัฒนาบุคลากรวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง (Transformative Learning) ซึ่งพบว่าผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะในการทำงานที่เด่นใน 2 ลักษณะ คือ 1) การปรับเปลี่ยนการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง 2) การปรับเปลี่ยนตนเองในการทำงาน ซึ่งเกิดจากการที่นักศึกษามีโอกาสพูดและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากขึ้น

ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเนื่องจากนักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะการสืบค้นเพื่อหาสื่อการสอนแบบภาพเคลื่อนไหว และค้นหาเนื้อหาที่จะนำมาจัดสัมมนาให้มีความเหมาะสมกับหัวข้อที่นักศึกษาสสนใจและควรนำมาใช้พัฒนาตนเองในฐานะครู ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถูกออกแบบโดยการนำหลักการการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานมาใช้ในชั้นการเรียนรู้ และได้มีการให้นักศึกษาได้นำเสนอข้อค้นพบของตนเองและร่วมกันอภิปราย มีการใช้สื่อจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้นักศึกษามีพัฒนาการทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการหาข้อมูล และการออกแบบสื่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ โพธิ์ชัย สีนลรัตน์ และคณะ (2549) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยการหาคำตอบ การแก้ปัญหา แสวงหาความรู้ และคิดค้นสิ่งใหม่ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนได้ทำหน้าที่ใช้คำถามเพื่อให้ข้อมูลสะท้อนกลับไปยังนักศึกษา โดยให้นักศึกษาได้ฝึกวิเคราะห์ความคิดของตนว่าตั้งอยู่บนหลักเหตุและผลหรือไม่

6) ด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้ จากการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง ทำให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาช่วยให้นักศึกษาหล่อหลอมความเป็นครูและพยายามพัฒนาทักษะการสอนของตนเอง อีกทั้งยังเข้าใจการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันที่ครูไม่ใช่ผู้บอกเพียงอย่างเดียวแต่ครูคือผู้ชี้แนะให้ลูกศิษย์เกิดการเรียนรู้จากภายในตนเอง จากการสังเกตการณ์สาธิตการสอนของนักศึกษา พบว่านักศึกษาสามารถออกแบบกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เช่น ให้นักเรียนดูภาพแล้ววิเคราะห์ร่วมกันว่าเมืองค้ประกอบด้วยอะไรบ้างและเชื่อมโยงความหมายของศัพท์ภาษาอังกฤษเชื่อมโยงกับรูปภาพ มีการใช้เพลง เกม นิทาน ในการสอน นักศึกษาพยายามใช้คำถามง่ายๆ เพื่อให้เด็กได้ฝึกคิด เมื่อผู้สอนให้นักศึกษาสะท้อนการทำงานของตนเอง นักศึกษาสะท้อนว่า การเป็นครูในยุคปัจจุบันครูควรเน้นให้เด็กมีความสุขกับการเรียน และได้ลงมือปฏิบัติ ให้เด็กได้สร้างสรรค์งานของตนเอง ครูจะต้องมีบุคลิกภาพที่ใจดี ใจเย็น ไม่ทำร้ายจิตใจผู้เรียน และเอาใจใส่คอยชี้แนะแนวทางในการเรียน และเน้นการให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม ให้คำแนะนำหรือชี้แนะในเชิงบวกไม่ใช่เชิงลบ การที่นักเรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้ อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง มีการสังเกตจากตัวอย่าง และตั้งคำถาม ตอบคำถาม สะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในบรรยากาศเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับ การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดย McKinney (2008) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ได้ดี และลักษณะกิจกรรมสอดคล้องกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เช่น การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการ CCR เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุกโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านทักษะการคิด จิตใจ และทักษะและความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ หากผู้สอนจะนำไปใช้ควรเน้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิด และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเชิงบวก
2. การวางแผนการสอนโดยใช้ CCR จำเป็นต้องคำนึงถึงเวลาในแต่ละคาบ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้เน้นการทำกิจกรรมที่มีทั้งกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การให้ผู้เรียนตั้งคำถามและหาคำตอบ การให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานจากการค้นคว้าโดยมีผู้สอนเป็น

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

ผู้ชี้แนะและใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ใช้เวลาค่อนข้างมากในแต่ละบทเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยต่อยอดโดยการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาที่ได้ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญา การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และระบบพี่เลี้ยง (CCR) ในระยะเวลาที่นักศึกษากลุ่มนี้ฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา
2. ควรมีการพัฒนาารูปแบบการวิจัยโดยให้เกิดกระบวนการสร้างชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกับโรงเรียนเพื่อให้องค์ความรู้มีการพัฒนาในบริบทการจัดการเรียนรู้จริงและเป็นการร่วมกันพัฒนาการศึกษาไทยในวงกว้างมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2551). *บทความการประชุมวิชาการประจำปี 2551 เรื่องจิตตปัญญาศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชุตินา ปัญญาพินิจนุกร. (2555). ผลของจิตตปัญญาศึกษาต่อการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี*, กรุงเทพฯ 28(2), 35-51.
- ธีราภรณ์ พลายนเล็ก. “ปัจจัยที่มีผลต่อการพูด ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้น ปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร”.
- วารสารวิจัยและพัฒนา ปี ที่ 3/2554 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ลัดดา ภูเกียรติ. 2552. *การสอนแบบโครงงานและการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐาน: งานที่ครูประถมทำได้*. กรุงเทพฯ : สาสะแอนด์ซัน พรินต์ติ้ง.
- ปทีป เมธาวุฒิ. (2547). *การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2554). *ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561

- ประเวศ วะสี. จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. *มติชนรายวัน*. 17 กรกฎาคม 2549
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2549. *การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ:มูลนิธิสิดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- วิชาเร่า เรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช*. พิมพ์ครั้งที่ 12 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตอ พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม.
- สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน. 2549. *หนทางสู่สังคมภูมิปัญญา: การพัฒนาการวิจัยแบบองค์รวม*. ในสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. 2549. *การพัฒนาอาชีพนักวิจัย*. 75-83. กรุงเทพฯ.
- สุธีระ ประเสริฐสรทรัพย์. (2555). *โครงการฐานวิจัย: กระบวนการเรียนรู้ใหม่ของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574*. กรุงเทพฯ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Entwistle, N (2002). Research-based University Teaching: what is it and could there be an agreed basis for it?. *The Psychology of Education Review*. 26 (2), 3-9.
- Harmer, Jeremy. 2007. *The Practice of English Language Teaching*. England: Longman
- McKinney, K. (2008). *Sociology through active learning*. Retrieved November 12, 2012, from <http://www.teachtech.ilstu.edu/additional/tips/newActive.php>
- Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative Education*, 1(1):58-63